DISSERTATIO CHYMICO-MEDICA
DE
NITRO
Ejusq;
NATVRA & VSV
In
Medicina

Quam

JVVANTE NVMINE DIVINO
Consensu & Authoritate
Illustrium ac *Excellentissimorum*
Medicinæ Procerum
In
Perantiqua & Florentissima
RAURACORUM UNIVERSITATE
PRÆSIDE
VIRO EXCELL. & EXPERIENTISS.

DN. THEODORO ZVINGERO,
Anat. & Botanic. Prof. Publ. Facult. p.t. Decano, S.R.I. Natur. Curios. & Regiæ Pruss. Societ. Coll. ac Sereniss. Ducis Würtemb. Consil. & Archiatro, Domino Præceptore, Patrono ac Hospite suo maximè suspiciundo,

Ad. D. Junij XV. Ann. M DCC VIII.
Loco horisque solitis
Pro virili defendere conabitur

CHRISTOPHORVS HARDERVS,
Scafusa-Helvetius, A. & R.

BASILEÆ, LITERIS JACOBI BERTSCHII.

VIRIS

NOBILISSIMIS EXCELLENTISSIMIS
& Experientißimis,

Dn. MATTHÆO HARDERO,

Medicinæ Doctori celeberr, Practico felicißimo:

Dn. JOH. JAC. HARDERO,

Medicinæ Doctori experientiss. Reverendiss. Episcopi Constantiensis Archiatro æstumatissimo:

Dn. CHRISTOPH. HARDERO,

Pharmacopœo peritissimo, famigeratissimo:

Dominis Mecœnatibus, Patruis, Parenti omni observantiæ, Honoris & Obsequij cultu in ævum colendis,

Suas hasce Studiorum primitias, ceu gratæ mentis & devoti animi symbolum, sicuti decet & par est, dicat & consecrat, seque præterea totum, suaq; Studia submissè commendat

AVCTOR.

PRÆFAMEN.

Diu multumque in Themate quodam, pro Disputatione Academica eligendo, mihi occupato, maximè tandem arrisit illud de Nitro, *Corpore salino, quod proh Dolor! hoc tempore Filij Martis in maximam hominum perniciem vertere solent; dum contrà Filij Apollinis omnibus velis & remis id agunt, ut hoc excellente* Sale *utantur ad præsentem eorundem sanitatem conservandam & amißam recuperandam. Operæ pretium itaq; duxi, ut Parentum simul & Amicorum desiderio satisfacerem, adcuratum examen & analysin* Nitri *instituere, atq; pro ingenij viribus illius* Naturam & Vires *explicare, annectendo simul præstantiß. ex eo paratorum* Medicamentorum *delineationem & vires. Ut ut enim hoc ipsum jam alij sufficienter tentârint, cùm nihil sub Sole novi existat, quod non aciem cultri anatomici fuerit expertum, neutiquam tamen me eapropter à proposito absterreri debere credidi, dum æqua cuivis de Rebus naturalibus disserendi libertas concessa videtur. Benevolum interea Lectorem officiosâ mente precor, ut favente animo Dissertationem hanc Academicam rudi stylo conscriptam excipere dignetur. Summus verò Animi Corporisq; Archiater meis his cœptis gratiâ suâ ex alto adspiret, quò ea ad Divini Nominis sui gloriam & Ægrotantium salutem cedant!*

Quòd benè vertat
Hygiæ atque *Panaceæ*
PARENS.

THESIS I.

UT rem ab ovo, quod dicitur,ordiar & omnem statim à tractatione nostri Thematis ambiguitatem excludam, operæ pretium esse arbitror, ante omnia *Etymologiam,Homonymiam* & *Synonymiam* paucis examinare.Nomen *Nitri* proin,si *Etymologiam* consideramus,quidam à Verbo Græco νίζω , *lavo,abluo,tergo,* deducunt,eo quòd abluendi, abstergendi, purgandiq; polleat facultate,quemadmodum hoc jam antiquissimis temporibus notum fuisse certum est,dum ipsius usus frequens erat in Balneis,sicut id inter alia ex SacrisLiteris probari potest,v.gr. ex loco Jerem.C.2.℣. 22. ubi expressa *abstersivæ* Nitri *qualitatis* mentio fit. Alij,qui incunabula ejusdem in linguâ Latinâ ponunt, à Verbo *Niteo* derivatum opinantur,quoniam nitere solet, præsertim si crystallisatũ fuerit, vel nitidas sub loturâ vestes reddat. Probabilius reliqui cum Cl. *Vosśio* Nitri appellationem à Regione Ægypti*Nitria* dictâ,descendisse contendunt,vel ab Insula *Nitreâ*, ubi primò Sal istud fuerit effossũ. Quod verò ad *Homonymiam* attinet, vox 🜕tri non omni ambiguitate carere videtur , quia maximus est dissensus inter Eruditos , an 🜕trum hodiernum conveniat cum 🜕tro Veterum. Si *Synonymiam* deniq; spectare velimus,vix reperiturCorpus naturale,quod pluribus expressũ sit denominationibus,quàm 🜕 hoc ipsum.Dicitur etiam alias *Sal petræ*; Chymicis verò audit modò *Cerberus Chymicus*,modò ⊖ *infernalis*, *Algali*, *Anatron*, ⊖ *Anderonæ*,*Baurach*, *Cabalata*, *Sal hermaphroditicum*, *Hermes*, *Sal ♀reum* , *Serpens* 🜄, *Sulphur album*,*&c. Græci* Νίτρον, *& Germani* Salpeter vocant.

THES. II.

Rem ipsam quod concernit , *Nitrum* nostrum *vulgare* est *Sal* ⊖sum, pyramidalem & hexagonam figuram habens, constans ex ⊖le acido volatili & alkalino , minimâ quantitate ▽æ , & particulis non paucis æthereis. Dicitur ⊖ *salsum*

ſum, nec malè, quoniam per mechanicam Chymiam manifeſtum evadit, quòd Alkali æquè ac acidum ⊖ volatile poſſideat. ⊖ ineſſe ⦶*tro* probat ejus ſolutio, ut & ſapor linguam afficiens. *Acidum* ⦶tri patet ex ejus ∽u, qui ſummè corroſivus & acidus eſt, ex genere Aceti mineralis. *Alcali denique* ejus Sal ex noſtra *Magneſia alba* vulgo dictâ, & liquore ⦶tri fixato demonſtratur. Quòd ſi liquor hic commiſcetur cum Spiritu Nitri, tunc in priſtinum abit Nitrum, ſed *artificiale* tunc *Nitrum* vocatur.

THES. III.

Sal inflammabile à quibuſdam dicitur *Nitrum noſtrum*, ſed immeritò, cùm conſtet, nullis gaudere particulis 🜍reis, quoniam in præparatione *Lapidis prunellæ*, qui aliâs Nitrum tabulatum nuncupatur, per ſatis longum tempus in △e durat & non illico diffugit, imò neque minimam flammam arripit, quod eſt contra Naturam 🜍ris. Et ſi aliquid exhalat, non tam eſt ejus 🜍r, quàm verò ejus genuinum ⊖ volatile. Objicient nonnulli, rutilum ferè colorem Spiritus ejus in deſtillatione non niſi à 🜍re diſſoluto dependere: ſed ſi licet dicere quod res eſt, color ille qualiſcunque minimè adſcribendus venit *Sulphuri* Nitri *imaginario*, ſed tantùm ejus duplici ⊖li, acido nimirum volatili & alcali fixo, quæ vi △is rarefacta, talem ex ſeſe colorem ſpargunt; nam videmus, etiam in deſtillatione ∽us ♀is nubeculam aliquam aſſurgere, in quo tamen Spiritu ne gry quidem 🜍ris reperitur. Alij rem inde probare volunt, quòd quæ in præparatione *Phosphori ſplendentis Balduini* comparet flavedo, nullam aliam originem habeat, quàm à ſulphure Spiritûs ⦶tri; ſed pace illorum dicimus, in Cretâ vel Argillâ pingui, non autem in ∽tu ⦶tri, illud ſulphur quærendum eſſe, quoniam ille Spiritus corpus tantùm Cretæ ſolvere ſolet. Denique pyramidalem & priſmaticam corpuſculis nitroſis propriam eſſe figuram autopſia oſtendit, quâ quidem illa per microſcopia detegitur, & in Cryſtalliſationibus quoque Nitri omnibus comparet, dummodo natura Nitri non fuit deſtructa.

THES. IV.

Ex recensitis hinc patet, per se *Nitrum* non esse *inflammabile*, sed aliis tantùm corporibus ♀reis mixtum, sic enim cum Antimonio vel Sulphure prunis injectum in flammâm cum impetu & fumum abit: *Vide Boyleum in Tent. Chym. Phys. sect. XIX.* Sic Horribilia *Nitrum* exempla quotidie in *pyrio Pulvere* ob oculos ponit, cujus Virtutes non tantùm ♀ri accedenti, sed & dictis particulis Nitri æthereis adscribimus. Nam si particulæ igneæ, quæ sunt acidæ maximeque rigidæ, particulis alcalinis pyrij Pulveris immerguntur, tunc statim fit solutio & aliqualis species effervescentiæ, quâ particulæ Nitri subtiles æthereæ magno cum impetu diffiliunt, & insignia varij generis obstacula perrumpunt, ita quidem ut quo magis corpora quædam propter soliditatem suam elasticis Pulveris illius corpusculis resistunt, eo vehementiorem motum adipiscantur, ambientemque aërem, qui ab impetuosè motis particulis Nitri mirum expanditur, validissimè concutiant, sicque fragorem insignem excitent. Vide si placet de his eruditissimè ratiocinantem *Celeberr. Dn. D. Joh. Bernoullium, Mathes. in hâc Universitate Professorem consummatissimum, in Disput. de Effervescent.* Ex dictis autem ratio fluit, undenam *Pulvis pyrius, Pulvis tonans*, & ☉ *fulminans* tantâ efficaciâ gaudeant, quorum certè artificialium Concretorum fulminantem vim non nisi ipsi Nitro adscribere possumus.

THES. V.

Quòd si autem ad originem generationemque Nitri attendamus, protinus in hanc sententiam descendimus, gigni illud atque oriri non solùm in stabulis & fimetis, iisque in terris, in quas excrementa animalium confluunt, sed etiam teste *Celeberr. Stahlio Profess. Med. Halensi Excellentiss. Observ. Physic. Chym. pag.* 40. in omnibus locis, in quibus putrefactio quædam Concretorum naturalium contingit, sive ad Animale sive ad Vegetabile Regnum ea pertineant, ita quidem, ut quo copiosior ea materia cadit in terram particulis Salis muriatici, vel Nitro-aërei turgentem, eo major etiam quan-

titas

titas Nitri inibi exurgat & reperiatur. Sicuti enim non quævis Terra ejusmodi Sale prædita est, ita etiam non ubique gignitur Nitrum nostrum. Sed & ex sanguine Animalium, per putrefactionem resoluto, Nitrum generari potest, veluti memorat Glauberus *Op. P.2. p.307.* E *Cadaveribus* porrò Animalium fiunt *Vermes*, ex his dein mortuis ac per putrefactionem resolutis, & aëri expositis Nitrum prodit, vide Glauber. *L. c.* Ex *Lumbricis* putrefactis Nitrum quoq; fieri claré ostendit *sagax* ille *Scrutator Naturæ* Becherus *Physic. subterr. L.1. p.329.* E *Plantis* Nitrum exurgere demonstrant *Cineres* ferè omnium herbarum *clavellati*, ad confectionem *Saponis* utiles, in terram abjecti & aëri expositi. Vid. Erclerum *Aul. subterr. p.306. & 325.* nec non *citat.* supra Glauberum. Ut jam nihil dicam de instrumento hujus Auctoris pressorio, quo quidem succum è lignis exprimebat, & -⌒-um acidum lignorum sali cuidã fixo affundebat, ex quibus dein aëri expositis tandem verum Nitrum concrevit. Hinc concludimus, ex Sale volatili alkalino, à putrefactis particulis orto, si cum ⦶tro aëreo, sive Terrâ, cui Sal muriaticum inest, combinetur, propriè Nitrum nostrum fieri, licèt fortè argumenta, aut si mavis experimenta suppetant, quæ hanc genesin adhuc luculentius demonstrare, & dubia omnia avertere possent; suffecerit tamen hæc tantisper attulisse, donec alia in medium producere vel ratio suaserit, vel tempus permiserit.

THES. VI.

Si *diversitatem* & *differentias* Nitri inspiciamus, quid ante omnia sentiendum veniat de *⦶tro Nili*, quod ex aquis fluvij Nili stagnantibus & calore Solis exsiccatis colligi perhibetur, cùm veritas ejus negotij inter Eruditos valde adhuc suspecta sit, quod nempe verâ Nitrosâ substantiâ Aquæ Nili turgeant, pronunciare non audeo. Si tamen aliqua rei veritas subsit, tum arcessendum Fluminis istius Nitrum videtur ab ipsa putredinosâ talium Aquarum constitutione, quæ sub tempore Nili exundantis, vel circa originem sive scaturiginem ejus viget, ubi scilicet in intimis Abexinæ locis, perpetuæ ferè pluviæ, cum caloribus concurrentes, putredinem sub locis quan-

quantumcunque herbidis facilè concipere, & numerosis torrentibus in flumen invehere possunt. Vel in locis, ubi exundantes Fluminis istius Aquæ stagnant, plurimisq; Insectorum cadaveribus, & excrementis conspurcantur, producitur. Vel potius usta flammeis Solis æstibus calcaria in montibus & saxis talium locorum substantia, incidentibus pluviis in Magnetem quasi ⊖num redacta, halitus nitrosos undecunque admittit, imbibit & alveo tandem Nili invehit. Vide *Excell.* Stahlium in *Observ. Chym. Med. de* ⦶*tro.* Nitrum quoque imperfectum valde, *Spumæ nitrosæ* appellatione dignius, vetustissimis tamen Mundi temporibus sub Nitri veri nomine cognitum & usitatum, ceu soboles aërei salis coagulati, muris antiquis calcariis, Cellarum inprimis parietibus accrescere solet, ubi Sal calcis vivæ animatur quasi ab aëre, & efflorescit in raram candidam substantiam nitrosam, quæ dein elixiviando elicitur, & tam copiosis particulis ⊖nis elasticisque non gaudet, quàm quidem Nitrum nostrum commune & usitatius. Hinc Poterius *Pharm. L.*1. *C.*7. rectè inquit, quòd Nitrum ejusmodi sponte è Terrâ erumpens, & quod citra Artificis operam habetur, de natura Salis armoniaci participet, quod verò artificiosè è terrâ educitur, atque è muris & antiquis ruderibus colligitur, nihil quicquam de Salis armoniaci naturâ adeptum sit. Datur quoque Nitrum, quod scopulis & rupibus, calcariam naturam habentibus, ex aëre velut præcipitatum adhærescit, & paulatina accumulatione efflorescit; *Aphronitrum* vocant, medium quid inter *Spumam Nitri*, & *Nitrum vulgare*, rarius etiam hisce, & non adeo vulgati usûs, teste Etmüllero *Coll. Pharm. in Schrœd.* In Indiis Orientalibus optimum reperitur Nitrum *grysei* coloris, quod nostro vulgari suis viribus multum antecedit. *Nitrum nativum Alexandrinum rosei* coloris est, ejusdem *Neapolitanum*, flavescens autem *Puteolanum*; Schrœd. *Ph. M. Ch. LIII. C.*23. Cœterum Nitra hæc discrepant inter se partim ratione *coloris*, *saporis* atque *gravitatis* vel *levitatis*; partim ratione *soli natalis* & *virtutis aquarum*, in diversis locis stagnantium, è quibus eliciuntur, unde & Nitrum nitrosæ simpliciter, vel

simul

ſimul aluminoſæ, vitriolicæ,&c. indolis exiſtit. Denique & natura terrarum, petrarum atque lapidum, plus minusve argillaceorum vel ſabuloſo-arenaceorum, è quibus Nitrum extrahitur, ejus texturam mutat.

THES. VII.

Si quidquam in regno ſublunari admiratione dignum evaſit, ſanè Nitri eſt noſtri *Natura*, quæ *primò* vel inde clara & manifeſta redditur, quando Nitrum corporibus combuſtibilibus ſc. Antimonio, Sulphuri, vel Carbonibus commixtum prunisque injectum flammam concipit, aut excitat cum impetu, hincque deflagrat, ſimul ac calorem perſenſit. *Secundò* Nitri natura pateſcit ex *figurâ priſmaticâ & pyramidali*, quam quidem ex certa particularum ſuarum modificatione, quaſi mechanicâ, ſibi nativam adquiſivit, atque retinet, quamdiu Nitrum in craſi ſuâ non eſt deſtructum: ſimul autem ac acidum v. gr. Vitrioli in præparatione *Arcani duplicati*, aut acidum ♀ris, ſive communis in Sale polychreſto, ſive ♄ialis in elaboratione Nitri antimoniati, cum principio Nitri alcalino ſeſe conjungit, tum ſpiritu ⦶tri acido à terrâ per ignis beneficium dejecto, figura ⦶tri pyramidalis mutatur. *Tertiò* obſervatu dignum eſt, unde fiat, quòd cùm Nitrum ſit corpus ex ſalinis particulis conflatum, quòd ſi etiam extraneo calore probè ſiccetur, antequam in deſtillationem veniat, tamen Sal Nitri in recipiens ſubjectum per ignem compulſus, non adhæreat illi vaſi in forma cujuſdam ſublimati, (ſicuti id aliàs uſu venit in Sale armoniaco, & aliis quibuſdam ſalinis corporibus, quando eodem modo deſtillantur,) ſed in liquorem potius abeat, qui neque ex toto, neque ex parte ſui aliquâ, frigoris ambientis ope, rurſus coagulatur, quemadmodum in ♎tu ⊡æ aliisq; liquoribus volatilibus accidere ſæpenumero videmus. *Quartò Nitrum* præ aliis ⊖bus hoc peculiare fovet, quòd particulæ æthereæ ad flammam quamcunque ſuſtentandam, vel etiam ſplendidiorem reddendam in eo hoſpitentur, quippe adnotamus, *Nitrum* ♀ri admixtum in vitro ab aëre vacuo, etiam ſubter ▽as ſatis promptè deflagrare. Vide ſupra citat. *Excellentiſs.* Bernoull. ut & *Majov. de Parte Aërea Igneaq; ♎ûs ⦶tri p.* 15. *Quintò* omne Nitrum additione de-

centi ⊖-li ſub deſtillatione debitâ -ᴖ-um exhibet corroſivum, *Aquæ fortis* nomine vulgariter inſignitum, qui tamen ferè nil niſi *Spiritus* ⦶tri eſt. Salino acida corpuſcula ⦶tri, ceu leviora, vi △is promtius commoventur, volatiliſantur, & è vaſis deſtillatoriis expelluntur, acidæ verò particulæ ⊖-li, ceu ponderoſiores, vim △is magis ſuſtinent, & nitroſorum corpuſculorum exhalantium occupatis porulis, maximâ ex parte retro manent, niſi vehementiſſima vis △is adhibita fuerit.

THES. VIII.

Ut autem dilucidior evadat *Nitri natura*, adhuc quædam veniunt depromenda experimenta. Sic enim Nitrum cum tribus partibus argillæ mixtum, largitur -ᴖ- *acidum volat. corroſiv.* qui formâ rubicundiſſimorum fumorum in Vas recipiens per deſtillationem prodit. Hic -ᴖ-us, ſi quidem melioris eſt notæ, in patulo vaſe derelictus, fumare & ita ſe quaſi ipſe ſenſibili exhalatione, præſertim ſi aliqualis acceſſerit calor, conſumere ſolet, adeo ut nares feriat, atq; etiam in oculos incurrat. Optimè autem eadem Spiritûs Nitri effluvia per evaporationem cognoſci, & clarè etiam videri poſſunt, quando Spiritus ⊖✱ci ⊡ſus, prope vitrum, in quo continetur -ᴖ-us ⦶tri, poſitus, fumos ac nebulas ſatis craſſas producit, evidenti documento, Spiritum Nitri continuò emittere effluvia, quæ cum ⊖nis volatilibus ſimul expirantibus -ᴖ-ûs ⊖✱ci ⊡ſi particulis mixta, & quaſi in minutiſsimas particulas congredientia, talem conſtituunt fumum. Si Nitro comminuto affunditur -ᴖ- ⊖-li, ſine magna vi △is prodit Spiritus Nitri, retro manente ⊖-lico illo cum alcaliſato Sale Nitri; hoc artificio etiam -ᴖ-us Salis igne arenæ ex Sale communi elici poteſt; proceſſum vide in *Laboratorio Ceylonic. p.* 162. Et notabile hoc eſt, quod caput mortuum hujus Spiritûs, cum debita quantitate pulveris carbonum mixtum & calcinatum, conſtituat ⊖ ſummè alcalinum; quoniam Sal volatile acidum in calcinatione exhalat, & alcali Nitri cum alcali ſalis Carbonum combinatur. Tandem eximia optimi Nitri nota eſt, ſi cum carbonibus, vel corpore ☿reo △e fortiori abeat in Nitrum fixum merè alcalinum; ſi item prunis injectum penitus deflagrat.

THES.

THES. IX.

Ardua certè molitus sum, cùm *Naturam Nitri* describere studui, longè autem majora nunc moliri videor, quando insignes & innumeras ejusdem *virtutes* atq; *operationes*, quas quidem edere solet in corpora alia, maximè mineralia, vegetabilia, imò in ipsum corpus nostrum, enarrare sustineo. Multi Chymicorum in hoc Sale *Menstruum universale*, sive *Alkahest Helmontij* quæsiverunt, quod radicaliter sine ulla alteratione omnia corpora solvat, an benè vel malè, exercitatioribus dijudicandum relinquo. Spiritus interea Nitri solvit *Lunam*, ex qua dissolutione fit egregium causticum, quod *Lapidem infernalem* appellamus. Ex Marcasitâ Spiritu Nitri solutâ, post finitam ebullitionem, præcipitationis ope, confit *Magisterium* ejus: plura vide si placet in *Chymiâ Lemerij* & *Barkhausij Pyrosophia*. Nitrum cum ♀ri æquali portione mixtum, & in retorta tubulata deflagratum constituit *Sal volatile* ♀*ri*, quod etiam nomine *Tincturæ Ammelungij* venit, & per rectificationem evadit longè elegantissimum, relinquitur autem per deflagrationem istam in retorta tubulata nigerrimum Caput mortuum, Sale alcalino vel alcalisato turgidum, & dicitur Schwartzer Fluß/ cujus ♁ ad reducenda Metalla ex mineris probatissimæ virtutis existit, atque Docimastis notissimus. Videlicet Nitrum in arte docimasticâ summæ est efficaciæ, quod ab ☉*ro* omnia heterogenea Metalla v. gr. *Cuprum*, *Stannum*, *Plumbum*, imò ipsum *Antimonium* separare potest. Hinc arcanum Aurifabrorum, ☉ per ♁ fusum, & regulinis particulis imbutum, à consortio aliorum Metallorum separandi, atque sic tandem purissimum reddendi, quando felicissimo successu postea ignito ☉ro Nitrum injiciunt, quò quidem ♁ unà cum heterogeneis Metallis Auro cohærens in album ♁rem calcinatur, & ita sejungitur, relicto Auro purissimo. Simili modo, quando v. gr. Stannum cum ☉ro mixtum est, quod alias difficilimè separatur, mixturâ cum ♁nio, quod Stannum corrodit, & imbibit, iterum beneficio injecti Nitri facilè segregatur à corpore Auri. Porrò *Nitrum fusum ossa durissima friabilia reddit: præterea Aquæ vel Vino injectum valde refrigerat; imò aliàs etiam congelat; ac denique vim fulminantem impertit.*

THES. X.

Difficile explicatu & supra captum ferè humanum est, quòd una eademque res naturalis, quemadmodum est *Sal Petræ*, per varias additiones cum ignis applicatione tam multiplicia medicamenta, quoad colorem non minus quàm quoad consistentiam ac vires inter se valdè differentia, mutari queat. De veritate hujus assertionis minimè dubitare poterit, qui ad experimentorum intuitum deducitur. Quod si enim *primò* ana puri & sicci Nitri, ♁nio permixtum, in crucibulo ignito probè detonaveris, & postmodum edulcoraveris, medicamentum semper exinde adipisceris emeticum; quod nomine *Croci Metallorum* venit, differens tamen secundùm fixitatis gradum. *Secundò* si triplum Nitri ♁nio commixti dicto modo deflagrare permiseris, hincque pulverem album calciformem per aquæ multiplicem affusionem à Nitro separaveris, habebis medicamen sudorem ciens, minimè emeticum, majori proin dosi assumi aptum, quod est ipsissimum ♁ diaphoreticum. *Tertiò* Nitrum cum tantillo Sulphuris communis in *Lapidem Prunellæ* sic dictum, vel in *Crystallum mineralem* sub aliquâ coctionis torturâ abit. Et *quartò* cum æquali ejusdem sulphuris portione detonatum in ⊖ *polychrestum* magis alcalicum mutatur. *Quintò* cum Cornu Cervi pulverisato mixtum & calcinatum, dat efficacissimum pulverẽ antifebrilem, alexipharmacum, in Febribus malignis optimo cum successu usurpabilem. *Sextò* id probant *Nitrum saturnisatũ*, *Nitri terra foliata* S. Closs. *ex Schrœd. Nitrum fulminans* Margr. *Collect. Leid. Nitrum nitratum, Nitrum inflammabile* Celeberr. le Mort, *Nitrum Regenerat. Septimò*, *Nitrum* præterea si Argillæ quantitati debitæ subactum per Retortam destillaveris, exhibebit *Spiritum Nitri* simplicem; si verò cum Vitriolo misceatur, exhibet *Aquam fortem.* Ut jam *Nitri corallati, vitriolati, tartarisati*, vel *Diaphoreticorum ♁nialium* v. gr. *♃vialis, Martialis, ☉aris, ☽ris*, aliorumque cum Nitro elaborari consuetorum Medicamentorum mentionem prætercam. Vide si placet, *Coll. Leidens.* Spinæ *Lexic. Phar. Chym. Medic.*

THES. XI.

Sed & in fusione depurationeque Metallorum eximiæ *Nitrum* est Virtutis. Videmus enim in præparatione *Regulorum*, quo plus Nitri fuso metallo adjicimus, eo citius & felicius habebimus *Regulum stellatum*. ⏀ quoque ad varia in Artibus mechanicis experimenta & opera producenda apprimè conducit. Utinam verò in pyrausticam Artem hoc idem Concretum naturale, ad conficiendum humanæ etiam vitæ tam perniciosum *Pulverem pyrium*, non fuisset tractum! Præterea Chymici ad cœlum ferè Nitri effectus in generatione Vegetabilium extollunt. Ad hoc ipsum Sal Nitri alludere videtur *Evangelista* Lucas *Cap. XIV. ℣. 34. & 35.* Si *Aquam nitrosam*, v. gr. ex ♁nij diaphoretici edulcoratione provenientem, in terram defundimus, tunc Vegetabilibus maximum dant nutrimentum, & robustissimæ hinc exsurgunt Arbores; quod similiter præstant ea omnia corpora, ex quibus Nitrum educitur, dum nutrimentum Plantis uberrimum exhibent.

THES. XII.

Nullum proin Sal, nullumque medicamentum invenitur, quod tantam laudem mereatur, tantosque in corpore nostro effectus edat, quàm *Sal Petræ*: solutum certè illud & sanguini mixtum diluit, eumque reddit tenuiorem ac floridiorem, imò & balsamicâ ipsum virtute impraegnat, ut non facilè putrescere incipiat. Fluit ex hoc principio, quòd nonnulli beneficio Nitri sibi elegantissimum *Thermometrum* conciliare didicerint ex ipso Sanguine humano, prout hoc refert *Celeberr.* Hoffmannus *in Notis ad Poterium pag. m.* 46. Iis, qui res quascunq; ex suis ponderant effectis, tale quid est persuasissimum, nullum corpus existere in rerum Naturâ, quod *Nitrum* frigiditate exæquet; hinc enim Medici non minus quàm Chymici Febricitantibus illud communiter eum in finem exhibent frequenter, ut humorum & sanguinis magnopere æstuantium calorem excedentem vel minuant, vel prorsus restinguant. Sanguinis coagulationi dein resistere notatur, dum ejus particularum mobilitatem ac fluiditatem conservat. Sitim etiam compescit, atque Inflammationem partium

internarum egregiè diſſipat, ut proin haud ſine ratione à à Bacone Verulamio *in Hiſtor. Vit. & Mort. Aroma frigidum* vocatum ſit. Carminativum non minus eſt egregium, quod flatus Inteſtinorum potenter diſcutit, monente Ettmüll. *Coll. Ph. in Schrœd. p.* 904. Unde etiam non malè *Galenus* illud pro baſi ſui *Diaſpolitici* requiſivit, quod ceu expertiſſimum commendatur à *Bartholeto* in Malo hypochondriaco valde flatulento. Alvum ſimul lubricat, & ſubducit, prout in Sale polychreſto ſatis patet. Sic etiam in nimia ſalacitate ♀rea ſummum & ferè unicum eſt remedium; inde notatu digna eſt hiſtoria à Timæo à Guldenklee *libr.* 3. *Conſ.* 52. *p.* 197. adducta cujuſdam extremè libidinoſi, qui ⦶tri continuato uſu tandem curatus fuit, ut ſibi & aliis deſierit eſſe moleſtus. Habet etiam vim diureticam, arenam & ſabulum per ⊡nam pellit, necatq; Vermes, teſte Wedelio in *Amœnit. Mat. Med. p.* 365. Abſtergit deniq; Ulcera ſordida & cacoëthea, atque ipſam Scabiem curat, de qua Virtute poteſt videri Langius, *L.* 2. *Epiſt.* 4. *p. m.* 410.

THES. XIII.

Non ſufficit *Principia* ſive *Elementa* generationem Nitri, quod agit in alia corpora, quadantenus explicuiſſe, ſed ratio ſimul eſt reddenda, undenam tales effectus proveniant, & quibuſnam particulis vel proprietatibus adſcribendi ſint. Videntur autem nobis oriri, quemadmodum id luculentis indiciis comprobare poſſumus, à figurâ, motu, & diſpoſitione variâ particularum, è quibus Nitrum, nitroſaque alia Remedia componuntur. Acido ſali volatili Nitri debentur ſolutiones, deſtructiones, calcinationesque Metallorum ac Mineralium, Oſſium ſimul & Cornuum. Ob Salem verò ſuum amicabilem ſalino alkalinum volatilem Vegetabilibus vigorem & nutrimentum exhibet. Quod in corpore noſtro Sanguinem reddat fluidiorem ac tenuiorem, id ferè unicè debetur particulis acutis, oblongis, quibus craſſa corpuſcula incidit & reſolvit, quin & ob eaſdem particulas putredinem compeſcit atque præcavet. Porrò frigefaciendi, quâ pollere dicitur, qualitas corpuſculorum figuræ oblongæ pyramidali tribuitur, quoniam frigoris ratio conſiſtit in quiete partium &

motu

motu rectilineo particularum minutissimarum, quem rigida ejusmodi & oblonga corpuscula facilè conciliare solent. Præterea quòd Medici utantur in æstu sanguinis hominum Febri Ungaricâ laborantiũ,& quòd coagulationi resistat,sitim compescat,Inflãmationi medeatur,similesq; alias virtutes exerceat, non nisi derivandum est à peculiari Salis Nitri figurâ, quæ facit, ut ob rigidas oblongasque particulas illud idoneum sit, sese tenacibus humorum moleculis insinuandi, hasque inflectendi, discutiendi, ac ita sanguinis æstum, ab alkalini principij prædominio frequentissimè ortum,restinguendi, dum videlicet Sal alkalinum saturat atque infringit, quo facto, moleculæ sanguinis extemplo alium situm,& determinationem vel modificationem aliam adipiscuntur. Carminativum est egregium, si flatus à humore viscido pituitoso oriuntur, cùm acidum viscidum, ob particulas suas terreo alkalinas & acido volatiles absorbeat & destruat. Conducit quoque in Malo hypochondriaco, sicut id infra fusius patebit in Thesi de virtutibus *Panaceæ* sic dictæ *solutivæ.* Diligentissimus ille Rerum Naturalium investigator *Verulamius* inquit,quòd in nimia Salacitate venerea,ob particulas suas rigidas & acutas Spiritus condenset,& in motu suo circulari nimis incitatos sistat. Præterea Urinam movet, quoniam renales poros ob suas particulas rigidas dilatat, & massam sanguineam fundit; atque porrò sabulum discutit & absorbet. Nitrum anthelminticum est ob sal suum acido volatile; quo ipso simul Ulcera plus minus antiqua & sordida abstergit, ichorem omnem eluit, denique & blandè modiceque adstringit.

THES. XIV.

Præmissis itaque *Nitri* principiis constitutivis, ac Naturâ & modo agendi sive operandi ⦶tri, superest, ut de *Usu* ejus *medico* quædam adhuc insinuemus. *Nitro* jam antiquissimis temporibus usi sunt eximii Medicinæ Proceres, Medicamentum enim hoc ipsi quoque Hippocrati notum fuit, dum illud ad Febrium æstum compescendum magno cum emolumento usurpavit, ceu id apparet è variis ejusdem monumentis literariis, nimirum *Libro 3.* de Morbis: item

Libr.

Libr. de internis Affectionibus, & *Libr.* 1. *de Morbis Mulierum*. *Lapis Prunellæ* etiam Plinio innotuit: vide ejus *Histor. Natur. Libr* 31. *cap.* 10. In pellendis Renum calculis *Nitrum* à Theophrasto Paracelso magni æstimatur in *Expl.* 3. *c.* 1. *de* ♀*ro*. Ad Deliria mitiganda, Furores leniendos, Sanguinem tumultuantem ac Spirituum animalium turgescentiam compescendam quoque valet. Dolæus *Oper. Medico-pract. p.m.* 10. hanc formulam commendat: ℞. *Cinabar. nativ. gr.* v. ⦶*tri alcoolisati cum carbonib.* ♁ *diaphoret. ãã* ℈ß. *Camphor. gr.* j. *M. fiat Pulvis pro dosi.* Idem *p.* 38. de *Mania* refert, quòd *Lapis prunellæ* in sero Lactis solutus maximam vim habeat Spiritus animales furentes compescendi ac sedandi. Ubi etiam nimij calores sunt, *Saccharum Saturni* ad pauca grana admixtum, habere notatur egregium effectum in Deliriis, Furore uterino, Maniâ, &c. Sed multis potius arridet *Sal Petræ tantùm purificatum* ad æstum Sanguinis, ad furibundum Spirituum motum, hinc & sistendam Sitim, caloremque præternaturalem, ceu symptomata ab illo dependentia dissipanda atque abigenda. Id quod tantâ efficaciâ præstare non creditur *Lapis Prunellæ*, qui jam deperdidit quantitatem ætherei Salis acidi, & degeneravit quodammodo in alcali, quod exinde patet, quia ille cum -⌒-u ⦶tri in effervescentiam abit. Optimus hinc fit *Pulvis* ex *Bolo rubr. Corall. rubr. Ocul. Cancror. ãã.* ʒj. ⦶*tri purificati* ʒß. invicem mixtis, qui in omnibus p.n. fermentationibus, atque ebullitionibus Sanguinis febrilibus, Capitis doloribus inflammatoriis præstantissimæ est efficaciæ, ad ℈j. vel ʒß. subinde datus.

THES. XV.

Nitrum quoque singularem vim obtinet *Purgantium drasticorum* acrimoniam corrigendi; hinc *Celeberrimus* Wepferus *Scafusianus* olim *Medicus* maximo cum fructu usurpavit hunc Pulverem *cholagogum*: ℞. *Cremor.* ♀*ri* ℈ß. *Diagryd.* ♀*r gr.* iij. ⦶*tri puri gr.* j. *Misc.* Solertissimus etiam Screta, *Medicinæ Doctor olim apud nos excellentissimus, ac in secretiori Pyrotechnia versatissimus*, maximo cum fructu in Hæmorrhagiis *Nitrum, succo* sive *R̃â Papav. err.* aut *Berberum* impræ-

imprægnatum, ac in *Cryſtallos* concretum, ad majorem aciditatem ſtypticam conciliandam propinare ſolebat. *Celeberr. Halenſium* Stahlius in Hæmoptyſi quoque & Hæmorrhagiis aliis efficacem uſum Nitri deprehendit: Vid. *Obſerv. ejus Phyſic. Chymic. de Nitro. Celeberr. & Excell. D. D.* Harderus, *Medic. Theor. in Almâ hâc Baſil. Univerſ. Profeſſ. longè meritiſſimus, S. Cæſ. Pal. Com. atq; Diverſ. S. R. Imp. Princ. Archiater, Præceptor & Patronus meus ad cineres usq; colendus*, optimo cum ſanitatis eventu in Pleuritide à Febri verminoſa exortâ, *Decoctum ex raſur. C. C.* addito 🜕tro ſaccharato exhibuit; vide ejus *Obſervat. Anat. Pract. XCVI.* Poterius *Obſerv. Cent.* 11. atque citatus Screta in *Tract. de Febr. Caſtr. p.* 317. in Angina maximè commendat 🜕*trum Camphoræ* mixtum ad Inflammationes internas avertendas & diſcutiendas. Riverius & Cranius paſſim *in Praxibus ſuis* dederunt ad extinguenda Deliria, Melancholiam hypochondriacam, ad malignitatem arcendam, in Febribus ad Calorem prætern. diſſipandum. Sæpius laudatus Stahlius in ſuis *Obſervat. l. cit. Ego*, inquit, *hoc expertus dico, poſſe prudenti uſu Nitri in Nephritide plus perfici & præſentius quidem ac celerius, quam ullo inter numeroſa contra illam commenta alio remedio.* Maximo in uſu fuit etiam *Pulvis alexipharmacus* in Officinis campeſtribus Linkeri, *Pharmacopæi Norimbergenſis peritiſſ. Præceptoris* olim mei *honoratiſſimi.* ℞. *Flor. 🜍ris ʒxxv. Myrrh rubr. ʒxij. 🜕tri puriſſ. C. C. uſt. ãã. ʒviij. Camphor. ʒj. M. F. Pulvis, cujus doſis eſt ℈ß. ad ℈j. Camphora*, quæ Sale volatili oleoſo pollet, per ſe quidem ſumpta, ſæpè omnia febrilia ſymptomata aggravat, motum inteſtinum humorum augendo, mixta autem cum Nitro, & aliquoties data, reſolvendo, incidendo, motumque ſic inteſtinum minuendo, effluviis ſuis volatilibus malignas heterogeneas particulas ex ſanguine diſſipat, & per poros apertos excludit. Hinc luce meridianâ clarius patet, virtutem Camphoræ per admixtionem Nitri & intendi & cicurari. Bonus itidem uſus Nitri æſtimatur in ſiſtendis Diarrhœis, à φλογώσει Inteſtinorum inductis, non ſecus ac in Febribus continuis leviter & tenuiter exanthematicis, teſte *Stahlio* ſæpius jam citato. Notabile verò eſt quòd ipſum Nitrum, ſi non cum terreis v. gr. *Coralliis, Terra*

sign. Antim. diaphoret. aut cum *Theriacâ simplici vel cœlest.* &c. miscetur, Alvi segnitiem corrigat, ejusque fluxum promoveat. Egregium quoque medicamentum ex Nitro compositum exhibent *Globuli carminativi* Utechti, *Pharmacopæi* & *Chymici apud Augustanos peritissimi, Præceptoris olim mei summè colendi*, qui in Alvi retentione, in Flatibus Intestinorum, & similibus aliis Affectibus Suppositoriorum loco applicantur: cùm autem paucis noti sint, ob egregias, quas possident Virtutes, descriptionem eorum publico haud invidebo: ℞. *Sapon. Venet.* ℥iv. *Fell. Taur.* ℥iß. *Nitri puri* ℥ß. *Sacchar.* ℥ij. *M. F. Glob. divers. magnitudinis.* Supra *citatus* Screta *Excellentissimus*, in Tract. *de Febr. Castr.* ad Flatus & Tormina ventris discutienda commendat *Nitrum sero Lactis caprilli* solutum & haustum. Cum *lapid. Cancror.* mixtum probè *Nitrum*, additis paucis guttulis *Ol. Juniper. destillat.* evadit summè *diureticum* & *lithontripticum*, ad Calculos renales dissolvendos, atque expellendos aptissimum. Sed monendum tamen heic, quòd *Nitrum* senibus & Personis catarrhosis, frigido-seroso Temperamento præditis, in quorum Sanguine sulphureum principium valde depressum & debile, atque ciborum Appetitus exiguus adest, minus conveniat, & raró vel nunquam præscribi debeat.

THES. XVI.

Si porrò illas *Virtutes*, quas quidem *Nitrum* in Affectibus corporis humani externis præstat, consideremus, neutiquam & illæ contemnendæ veniunt. Ita Paracelsus *Nitrum* cum *Aceto rosaceo* ac *succo Sempervivi* mixtum, ac tepidè applicatum, in omnibus Inflammationibus ad demulcendum calorem, & narcosin aliquam inferendam mirè commendat, *Operum suorum Part.VIII. p.m.* 151. Platerus *Observ. p.* 706. ad maturandos & suppurandos Tumores in Ulcera abeuntes, *Nitrum* cum *Sulphure*, & *sem. Sinap.* mixtum laudat. Si misceatur ⊖✳*co* & solvatur in *Aqua communi*, tum hæc ▽a non solùm Scabiem detergit, sed & Ulcera cocoëthea persanat, Fistulas mundificat, Tumoresque frigidos dissipat. In Erysipelaceis Affectibus Nitrum cum Spiritu Vini camphorato calidiusculè frequenter applicatum, existit medicamentum præstans. Screta quoque l. c. in Capitis Doloribus mirè commendat hanc

Emulsio-

Emulsionem: ℞. *Nucl. persicor.* ℥ß. *Sem. Pepon. decort. Papav. alb.* ana ʒij. ▽ *æ font.* ℥vj. vel hujus loco, *Aquæ Betonic. Verben.* ana ℥ij. *M. F. L. Art. Emulsio*, cui adde *Aquæ Rosar. fragrantiß. Aceti loimici*, aut in hujus defectu *rutacei* alius sing. ℥j. *Nitri puriß.* ʒij. *Cafur. Croc.* ana, ℈ß. M. d. ad V. *Clariß.* etiam *Præses* hujus Disputationis in Scriptis suis Practicis *Nitrum* cum aliis Cosmeticis mixtum, in maculis Faciei perquam laudat.

THES. XVII.

Plurima adhuc circa Virtutes *Nitri* non secus ac varia inde sive præparata sive composita Remedia proponi vel possent vel deberent, sed temporis concessi angustia vix hactenus dicta in chartas conjicere permisit. Coronidis loco tamen nonnulla adhuc addenda esse credidi, de novo illo ex Nitrosâ terrâ parato, eoque efficacissimo Remedio, quod *Panaceam solutivam*, aliàs quoque *Magnesiam albam* nuncupare voluerunt.

THES. XVIII.

De

PANACEA SOLVTIVA.

P*Anacea solutiva* nomen hoc primùm obtinuit, procul dubio, quòd remedium aliquod universale quasi sit, in quamplurimis humani Corporis Affectibus morbosis summè proficuum. *Solutiva* simul fuit nuncupata, non quòd in quocunque liquore facilè dissolvatur, sed potius, quod noxios corporis nostri humores blandè incidere, solvere, & educere apta sit. Vocant alij simul *alcalinam*, vel *Alcali solutivum*, quoniam ex alcalinorum genere præstantissimum est, & acidum quodcunque potenter absorbet atque destruit. Nonnullis audit quoque Panacea *antihypochondriaca*, quia in specie *Affectionem hypochondriacam* validè debellat & persanat; unde germanicam quoq; appellationem des Englischen bewährten Miltzepulvers / exortam esse, credimus, eò quòd maximè probatum, & velut angelicum sit Remedium. Placuit etiam aliis nomen *Magnesiæ albæ*, quoniam Pulvis est albus, nivei coloris, si optimè sit præparatus, qui velut Magnes ferrum, noxios Corporis humores quasi attrahit, & secum denique è corpore deducit.

THES. XIX.

Remedium videlicet est siccum formâ Pulveris, sive Pulvis impalpabilis lactei vel nivei coloris, ferè insipidus, aut in recessu tandem blandissimè salsi saporis, è nitrosâ Terrâ peculiari encheiresi ita præparatus, ut qui hanc nescit, vel non probè observat, scopum certè suum minimè attingat, & Panaceæ nostræ loco nescio qualem Pulverem gryseum, flavescentem, aliumve adipiscatur: usque adeo singularis, operosus atque difficilis est illius elaborandi modus. Remedium satis novum, nec adeo adhuc vulgare, cujus inventorem aliqui credunt esse Italum, utpote à quo felicissimè præparatum & cum successu optimo in quamplurimis ægrotantibus usurpatum fuerit. Ab hoc Italo certè *Experientissimus Dn. D.* Köfferlinus, *Reverendiß. & Celsiß. Principis atque Abbatis Campidonensis Medicus ordinarius*, Remedium hoc ejusque verum præparandi modum expiscatus est, ac domum retulit, cumque *Celeberrimo Campidonensium Archiatro, Dn. D. Bilgero*, communicavit, à quo deinceps ad nos quoque pervenit. Gloriola tamen inventionis potiori forsan jure debetur *Helmontio*, ante quem nemo, quod sciam, similis medicaminis fecit mentionem: *ex hoc fonte*, inquit *Clariß.* Hoffmannus *in Clave Pharmaceuticâ Schrœderianâ p.m.* 312. promanat *Nobiliss.* Helmontij, ἐγχείρησις, *quâ Nitrum vertit in Terram insipidam, albissimam; sublimat scil. Antimonium crudum cum ana Salis armoniaci modesto igne, tincturam siccat, separat à Sale armoniaco per Aquam, hæc cum Nitro ferè tota avolat in flammâ: si verò cum Sale armoniaco relinquas, adhuc bis per se sublimetur, & à Sale liberetur, habebis pulverem Antimonij salis expertem, quem si cum Nitro miscueris, non inflammabitur amplius, sed quantum Nitri miscueris, in Terram commutatur, & Salis naturam negligit.* Videatur etiam *Petrus Johannes Faber, Chymicus præstantiss. Operum suorum Tom.* 1. *sive Panchymici Libr. V. cap.* 43. *p.m.* 710. *& seqq.*

THES. XX.

Præparationis tamen modus hodiernus longè alius est, atque ut *Venerandus* quidem Dn. *Parens* meus, *Pharmacopæus Scaph. famigeratiss.* conficere, & maximâ hinc inde copiâ divendere solet, succinctis his in gratiam Pharmaciæ Cultorum exponere

nere terminis placuit; *Accipe lixiviosum eumq́ perspicuum Salis Nitromitræ liquorem, quâ quidem libuerit quantitate, coque ad spissitudinem in Ceramio satis amplo, Pultem dein hanc in Pyramide triangulâ ostracinâ liqua, atque à sylvestribus paulatim Phasmatibus libera. Quo facto confestim Panaceam ex hoc liquore præcipita, debitaq́ hinc factâ elutriatione in Pulverem impalpabilem niveum converte, quem dein usui in vasis probè clausis asserva.* Atque hic est Pulvis non solùm in variis Italiæ locis, sed apud nos & in Sueviâ ob eximias suas Virtutes decantatissimus, quo non tantùm prædicti Medici Campidonenses Excellentissimi ab aliquo hinc tempore usi fuerunt, sed & plurimi alii, interque hos præcipuè *Viri Nobilissimi* & *Medendi felicitate celeberrimi, Domini* Mathæus, & Joh Jacobus Harderi, Patrui *ob eximia in me merita mihi ad cineres usque plurimum observandi*, quotidie adhuc & frequentissimè maximo cum sanitatis Ægrotantium successu utuntur. Usque adeo ut pessimè fecerint, qui præstantissimum hoc Naturæ Artisque donum pro impotenti, fugacique remedio, für ein *à la mode* Artzney-mittel/ exclamare & contemnere ausi sunt.

THES. XXI.

Ejus virtus & efficacia singularis est prorsus, imò tanta, ut ipsi cedere debeant, qualiacunque hactenus à variis decantata fuerunt arcana, *Aura potabilia, Tincturæ solares* aut *lunares, Essentiæ dulces, Elixiria balsamica, Liquores Alkahest*, & similia, quæ maximis in cœlum usque laudibus ab Inventoribus suis, *Valentino, Paracelso, Helmontio, Butlero, Fabro, Poterio, Bechero, Penoto, Etnero, Cnöffelio*, aliisque plurimis evecta fuerũt, & per breve tempus durârunt. Nostræ contrà, quod spero, Panaceæ encomium & usus diu imò semper durabit, quoad erunt, qui non fraudulenter, sed sincerè & exactè illam præparabunt, vel quoad ejus præparandæ materia suppetet. Est enim remedium temperatissimum, naturis sive complexionibus omnibus conveniens, securum, tutum, saporis & odoris ferè omnis expers, perquam hinc aptum, acorem omnem, acredinem, & salsedinem viscidam humorum in corpore humano absorbendi, attenuandi, incidendi, resolvendi, corrigendi, invertendi, edulcorandi, ac blandissimo motu paulatim è

corpore ſine ullis moleſtis cruciatibus atque torminibus Ventris ducendi. Mundificat proin efficacißimè Sanguinem, eumque ad balſamicam ſuam dulcedinem, ſub quâ homo conſtanter incolumis vivere,& ſuis abſque impedimento muniis probè defungi queat, felici eventu reducit. Præſtans eſt maximeque utile in Morbis omnibus à ſanguinis cæterorumq; humorum acrimoniâ,ſalſedine & aciditate præternaturali oriundis, non ſecus atque in illis Affectibus, qui à corruptâ & exundante Bile ſuos natales trahunt. Anchora profectò ſalutis ſive incolumitatis illis omnibus, qui debili affliguntur ſtomacho, cujus fermentitius aut digeſtivus Liquor eſt corruptus; qui Dyſpepſiâ, Apepſiâ, & Borborygmis ventris, de quibus interdum Virgines pudibundæ conqueruntur, Colicâ paßione qualicunque, Torminibus, lancinationibus, obſtructionibus Alvi & Viſcerum aliorum, Affectione hypochondriacâ, Scorbuto, Ictero, Cruditatibus viſcidis, acidis, ſeroſis, bilioſis & acribus Ventriculi, Inteſtinorum & Meſenterij laborant. Prodeſt etiam in Atrophiâ Puerorum, ab infarctu glandularum oriundâ, in Ardore vel ſodâ Ventriculi,in Tuſsi, Aſthmate, Raucedine, obſtructionibus Hepatis atque Lienis, in incipiente Podagrâ, Hydrope ac Tympanitide, in Cephalalgiis vel Hemicraniis contumacibus, in Catarrhis & metu Apoplexiæ præſervationis gratia,in Febribus Infantum pituitoſis, horumque conſtipationibus alvinis, motibus epilepticis,Tuſsibus,Anxietatibus,Colicis flatulentis ac ſpaſmodicis. Conducit & Puerperis, ſicubi vel Lochia ſuppreſſa,vel Alvum maximè ſegnem habuerint. Uſque adeo tutum eſt remedium, ut quibuſcunque hominibus, etiam tenerrimæ conſtitutionis exhiberi queat, neque metuendum quidquam ſit, etiamſi fortè aliquando in doſi illius peccaverit Æger: operatur enim leniter, & blandißimè, neque calorem præternaturalem viſcerum, neque tormina ventris excitat; non atterit vires, non laßitudinem corporis ullam producit; illud enim tantùm in corpore adgreditur, quod noxium eſt; neque inſtar purgantium aliorum bonum cum malo, noxium cum innoxio ſimul educit, ſed heterogeneos duntaxat humores expur-

expurgat; unde etiam loco potûs alicujus Acidularum per plures dies usurpari & assumi solet.

THES. XXII.

Qui verò speratum ex hoc Remedio fructum persentire cupit, is non semel aut bis tantùm, sed pluries illud in usum vocare debet, cùm effectum nullum sensibilem edat, nisi quatuor, quinque pluribusque diebus insecutivis, tanquam Vinum Medicatum laxans, assumtum fuerit. Quin si Affectus obstinatus sit, etiam ad 10. 14. vel 15. imò adhuc plures pro re nata dies, ejus usus extendi poterit, præsertim quando Pulvis loco Acidularum, aut Seri Lactis caprilli vel asinini, aut Jusculi, Succive Herbarum exhibetur.

THES. XXIII.

Quoniam autem lene admodum Remedium hoc est, ideo etiam non nisi majore exhibitum dosi suum effectum laxationis producit. Ordinariè Homini adulto pro primâ vice, præsertim initio curationis, duæ illius drachmæ exhibentur, sequentibus autem diebus aliquot drachma una cum dimidia, imò etiam drachma tantùm deglutienda offertur. Quod si autem Panaceâ hâc instar Acidularum, similisve curæ loco uti velimus, tum primò drachmam unam vel sesqui-drachmam assumimus, sequentibus autem diebus dosin semidrachmâ augemus & hinc usq; ad maximam ℥iij. vel ℥ß. dosin ascendimus, in eaque per sex octo pluresve dies subsistimus, ac deinceps semidrachmæ dosi quotidie minutâ curationem denique absolvimus. Curatio hæc in Affectibus diuturnis, melancholicis, scorbuticis, pectoralibus, inprimis adhibetur.

THES. XXIV.

Omnium optimè quotidie mane *Panacea* assumitur, stomacho jejuno, & quidem cum vehiculo conveniente, quale potest esse vel Jusculum, vel Infusum fol. Theé, vel Aqua aliqua destillata, vel Emulsio Amygdalarum dulc. tenuior, vel Aqua etiam simplex fontana, aut qualiscunque mineralis innoxia, cum vel sine tantillo Sacchari aut cujusdam Syrupi. Si forsan mane ob varia impedimenta nequeat hauriri, tum etiam vesperi unâ alterave ante cœnam horâ propinari poterit.

THES.

THES. XXV.

Dosis pro diversitate complexionis atque toni fibrarum stomachicarum, sicut & pro variâ ætate augeri minuive debet. Et quanquam apud omnes eadem satis magna videatur, nemini tamen adversus hucusq; extititRemedij usus; insipidum enim, minimeq; ingratum est, ut quilibet adeo facilè assumere, ac sine ullâ nauseâ deglutire queat, nisi forsan extraordinario medicaminum fastidio teneatur.

THES. XXVI.

Instar Lenitivi etiam existit, quod blandissimè primas initio vias subducit, & extergit, sequentibus autem vicibus etiam ad Massam sanguineam penetrat, ejusque heterogeneas moleculas sensim ac sensim eluit, ita quidem, ut si nil amplius inveniat, quod expurgare queat, nullam ulterius purgandi virtutem exerceat. Post assumtam Magnesiam quilibet pro lubitu obambulare, suaque munia obire potest, quia talem ab illâ non experitur molestiam, qualem quidem alia ferè quævis excitant Purgantia. Nulla quoqua hypercatharsis ex usu Panaceæ nostræ metuenda, quoniam acrimoniâ drasticâ & corrosivâ prorsus caret. Non omnes tamen inde laxantur, sed suum effectum pro subjectorum atque humorum variâ conditione diversimodè præstat. Nonnullos mane statim, alios post prandium, iterumque alios vesperi demum aut noctu laxat. Quosdam etiam per urinam purgâsse notatum est. Qui integram unâ vice dosin assumere nequit, dimidiam mane, reliquam vesperi ante cœnam capiet.

THES. XXVII.

Utut autem singulis diebus per duas tresve hebdomadas homo Panaceam capiat, vires tamen corporis, quod singulare quid est & admiratione dignum, minimè atterit, sed eas potius conservat & auget, dum non instar vulgarium purgantium bonos simul & pravos humores educit, sed superfluos tantùm atque noxios, à laudabilibus insensibili modo segregatos, eliminat. Quando pravi humores expurgati sunt, tunc laxandi virtus desinit in Panaceâ, neque hæc

per-

perceptibilem amplius operationem in corpore præſtat, ſed purificat tum nihilominus atque ſi ita loqui fas ſit, rectificat universam ſanguinis hincque deſcendentium ſuccorum Maſſam, idque modo quodam incomprehenſibili, niſi velimus dicere, quòd impalpabiles Pulveris noſtri particulæ quoad configurationem ſuam moleculis Humorum uſque adeo ſimiles ſint, ut invicem facilè uniantur, unitæ debitam conſiſtentiam ac fluiditatem ad vitales motus perpetim continuandos aptiſſimam præbeant, ſicque craſin ipſi atque texturam concilient adeo firmam, ut heterogeneis undiquaque accedentibus corpuſculis valdè reſiſtant, nec facilè unquam ſuos intra porulos admittant.

THES. XXVIII.

Si modum ſcire deſideres, quo quidem ſuas Panacæa hæc vires purgantes exerceat, non ita facilis is eſt explicatu, dum enim neque Tormina ventris, neque turbationem ſanguinis excitat, neque etiam purgandi vim repetitâ aſſumptione continuat, alio prorſus modo in noſtrum agere corpus videtur, quàm reliqua omnia purgantia & lenientia. Ita quidem ut dicere ferè audeamus, Magneſiam noſtram per ſe non purgare, ſed per accidens tantùm, quatenus videlicet noxios humores viſcidos acres attenuat & reſolvit, qui dein reſoluti vel ab ipſâ Naturâ per Inteſtinorum maximè & Alvi vias excluduntur. Unde fit, quòd dum Panacea nullos amplius in corpore humores noxios incidendos, reſolvendos, atque corrigendos invenit, purgandi quoque nullum ulteriorem actum exerceat, ſecus atque ſingula aliâs purgantia faciunt, toties effectum ſuum præſtantia, quoties aſſumuntur.

THES. XXIX.

Si quis tamen meliorem evacuationis effectum deſideret, is modò *Panaceæ* doſin augere, vel *Tartari Vitriolati* ad mixtione eam acuere, vel loco vehiculi ſemiunciam *calabrinæ Mannæ*, calente ▽a fontis ſolutam, ſimul aſſumere poterit. Sunt etiam, qui non malè in Cachexiâ & Affectibus aliis ſeroſis, ad Hydropem declinantibus, vim Panaceæ additione

 Pulve-

Pulveris radicis Jalappæ excitare & augere consueverunt; certum enim est, quibusdam in casibus Universalia sive cathartica sive emetica usui Panaceæ præmitti posse vel debere.

THES. XXX.

Dum in absolvendis tandem meis his qualibuscunque meditationibus occupatus fui, oppidò visitatum convenit *Experientiss. Dn. Præsidem Hospitemq; meum. Chirurgus peritissimus*, Dn. Theodor. Guerre, *Operator Nosodochij Bernatum meritissimus*, ad deponendas quasdam Catarrhactas huc vocatus, qui suo etiam in operationibus perficiendis munere dextrè, feliciter, & cum expectato ab Ægrotantibus successu ita defunctus est, ut non minus eorum gratiam quàm adplausum meritus fuerit. Retulit verò ille, se Panaceam nostram ab *Experientiss. & Clariss.* Dn. D. Vito Eberhardo Rothio, *Ulmensi, jam Physico Blaubeurensi Nobiliss.* communicatam ab aliquo tempore elaborâsse, atque partim internè in Passionibus hypochondriacis, Febribus continuis, Ophtalmiis, Oppressionibus pectoris, Asthmate Catarrhoso, Dispositione phthisicâ, aliisque Affectibus saluberrimam deprehendisse, partim etiam externè in Ulceribus *phagedænicis*, & cancrosis ad absorbendos, edulcorandosque humores acres, ac dolores mitigandos felicissimè applicuisse. E quo patet, tam divini Remedij vires quotidie magis ac magis extendi, nosque ultrò ad gratias Cœlesti Archiatro infinitas pro ejusdem inventione reddendas urgere atque incitare. Cui proin sit Honor & Gloria in sempiterna secula.

FINIS.